

Sonda do každodenní pedagogické reality

PAVLA PETRŮ-KICKOVÁ

Co trápí mateřské školy jako instituce, je známé. Přeplněné třídy, nízké platy, vysoká zodpovědnost, přebujelá administrativa, nejednoznačná legislativa, nedostatek kvalifikovaných a kvalitních předškolních pedagogů. Jednotliví pedagogové se ale potýkají i s jinými problémy. Nemluvící, málo chodící, nesamostatné, citově nevyzrálé a někdy i agresivní děti.

Kočárek a dudlík aneb nehýbej se a nemluv

Maminka přiváží dítě k zápisu do mateřské školy na kočárku. O měsíc později si přichází pro rozhodnutí o přijetí k předškolnímu vzdělávání s dítětem sedícím na kočárku a ptá se: „Co má umět do školky?“ „Nechte ho chodit a volně běhat,“ zní doporučení školky.

Děti jsou nošeny, vozeny a přenášeny všemi různými způsoby i dopravními prostředky. První problém v mateřské škole pak na sebe nenechá dlouho čekat. Dítě se rozpláče při vycházce kolem plotu školky. Bolí ho nožičky, je unavené, nechce chodit.

Stejně obtížný bývá pro děti přechod ze třídy mateřské školy na školní zahradu. Ten v sobě skrývá nejen nutnost pohybu, ale i určitou míru samostatnosti v nakládání s časem a vyhledávání podnětů. Dítě stojí uprostřed pískoviště a neví si rady. Není totiž zvyklé být samo se sebou, hrát si nebo experimentovat. Čeká, čím ho učitelka pobaví, zaujme, jak se o něj postará.

„Ten náš (naše) moc nemluví, vezmete ho do školky?“

„Kdybychom měli přijímat jen ty děti, které mluví, zely by mateřské školy prázdnou,“ konstatuje školka.

Ve společnosti existuje už delší dobu povědomí o tom, že **rodiče dětem málo čtou**. Jenže je to daleko složitější, **rodiče na děti málo anebo vůbec nemluví**. Vezou je na kočárku, telefonují nebo píšou zprávy, místo aby dítěti popisovali, kam a proč jdou, co kolem sebe vidí. A aby si dítě nemohlo jen tak broukat, opatří ho dudlíkem. Dítě přichází do mateřské školy nejen s tím, že nemluví, ale navíc nezná některé pojmy a pod jinými si nedovede nic představit. A pokud se týká expresivní složky řeči, když dítě mluví, nikdo ho neopravuje, takže si zafixuje špatný mluvní vzor, který je daleko těžší odstranit, než

vyvozovat správné hlásky. A když se naučí hlásku vyslovit, je to jen izolovaně a v běžné komunikaci ji nepoužívá.

Mateřské školy jsou čím dál častěji konfrontovány s **nadměrnou agresivitou dětí**. Zvyšování agresivity nesouvisí jen s mírou její tolerance v současné společnosti, ve které už neplatí, že s kloboukem v ruce projdeš celým světem, ale spíše, že drzé čelo je lepší než popluzní dvůr. Souvisí i s neschopností dětí mluvit. A ta zase souvisí s čím dál tím nižším věkem dětí, které jsou k předškolnímu vzdělávání přijímány (i 2leté). Pláč, házení hraček, kousnutí nebo bouchnutí je snadnější a rychlejší, než říci slovo nebo holou větu. Pro pedagoga, který dítě zpočátku nezná, je velmi těžké reagovat, když dítě nemluví.

Shengen

„Neumí si zapnout bundu a zavázat boty, pomůžete mu, vidíte?“

„Ukážeme mu jak, dáme mu prostor, aby to zkoušel sám, zkontrolujeme a dopomůžeme,“ popisuje školka své metody.

Přes zvládnutou sebeobsahu vede cesta nejen k vyšší samostatnosti a sebevědomí dítěte, ale k většímu prostoru pro hru spojenou s přirozeným pohybem, zkoumáním a experimentováním. V běžných denních činnostech, jakými jsou svlékání, oblékání, stravování, udržování osobní hygieny, úklid hraček a reagování na zavolání, se dítě setkává s hranicemi. Většina dětí je zvyklá, že se svět = rodič řídí podle nich. V rodině se ale většinou hraje hra jeden rodič na jedno dítě. V mateřské škole jsou děti v přesile, 24–27 dětí na jednu učitelku. Pravidla a hranice jsou zde nezbytností pro přežití. Sřet volné rodinné výchovy s časovým rámcem dne mateřské školy představuje pro mnohé děti takovou zátěž, která vede k nezvládnuté adaptaci a k afektivním reakcím dítěte.

Rodiče, bez rodičů, o rodičích, s rodiči...

„Náš(e) je přihlášen(a) na plavání, ale dneska mu (jí) není dobře [... se mu (jí) nechce], tak ho (ji) nechte ve školce.“

Děti, které jsou přihlášeny k předplaveckému výcviku a v den jeho konání jsou přítomny v mateřské škole, se ho účastní – i v případě, že neplavou. (výňatek ze školního řádu)

Jen v mateřské škole může rodič mluvit s pedagogem dvakrát denně. Většinou se to děje mezi dveřmi či přímo ve třídě. U stolu paní učitelky se ráno sejde rodič, který musí zapsat do omluvného listu důvod nepřítomnosti povinně vzdělaného předškoláka, jiný si prohlíží fotografie a pak platí 250 Kč dvoutisícovou bankovkou a další se jen chce na něco zeptat. Přes tu hradbu není mnohdy vidět na děti. Mateřské školy jsou si vědomy, že pro sdělování informací o průběhu a výsledcích vzdělávání dítěte je to nevhodné prostředí, ale rodič je ten, který chce informaci tady a teď. Na třídní schůzku pak přichází 8 ze 100 rodičů, na neformální posezení 12 ze 100 rodičů zapsaných dětí.

Doplněk nebo náhrada

Úkolem institucionálního předškolního vzdělávání je **doplňovat a podporovat rodinnou výchovu** a v úzké vazbě na ni pomáhat zajistit dítěti prostředí s dostatkem mnohostranných a přiměřených podnětů k jeho aktivnímu rozvoji a učení. (RVP PV, září 2017)

Stát, který si vzal za úkol rozšiřovat délku svého působení na dítě, a rodič, který z toho pochopil, že má právo, nikoli možnost dávat dítě do školky od 2 let, denně, na 11 hodin, o prázdninách, i když je na mateřské nebo rodičovské, i když je doma s nemocným sourozencem, i když je nezaměstnaný, i když nemá na zaplacení úplaty za předškolní vzdělávání, dostali mateřskou školu do pozice náhradníka, nikoli doplňku rodinné výchovy. A přenechávají ji nejen ty méně populární úkoly, ale činí ji za ně stoprocentně zodpovědnou.

Mgr. Pavla Petrů-Kicková,
předškolní pedagog, ředitelka MŠ
dr. E. Beneše, Kralupy nad Vltavou,
Společnost pro předškolní výchovu